

Novell

Den världen, nu

Här är vi nu: En skogsbilväg under en vidöppen högsommarhimmel, torrspruckna hjulspår och den skarpa doften av barr i solsken. I mitten av vägen har gräset dragits ihop till en blekbrun matta av tovig, brända strån. Det knastrar när vi korsar den och kliver ned i det torrlagda diket. Värmen gör oss svaga och stapplande. Vi måste gå långsamt, och finner stöd av varandras händer då vi tar oss upp för dikesbranten. Vinden svalkar inte. Den pressar hetan mot huden, kapslar in oss i den.

Har somrarna alltid varit så här? Kanske är det så. Vi börjar åtminstone få svårt att minnas något annat. Sedan det började ske är det som att själva minnet gradvis förlorat sin funktion. Det tycks inte längre vara någon mening med att söka i den väldiga databasen innanför skallbenet. Det förflutna är stumt, och för en gångs skull finns inte heller någon som refererar till det, som vill berätta historier om hur det har varit i ett försök att finna ut hur det kan bli. Först var det en tomhet, nu måste vi aktivt påminna oss om att det alls har varit annorlunda.

Ovanför våra huvuden sveper vinden genom de torra löven. Ibland lossnar några av dem, och de faller mot marken som punktvisa påminnelser om detta tillståndets motsats. En osynlig dragningskraft leder tankarna dit, men vi kan inte få grepp om det som en gång återfanns där, saknar språket för att uttrycka det. Utan minne, utan historier, är det omöjligt. Du minns ändå ordet ”snö”, minns att det har med det fallande att göra, med ansamlandet, så vi använder det. Det snöar, säger vi, nu snöar det igen. Träden blir kalare, lövtäcket under dem växer. När man går över det frasar det. Som snö, säger vi – det är så här det låter då det har snöat.

För ett ögonblick står vi stilla och lyssnar. Sko-

gen är tyst. Du frågar: Borde vi inte höra något? Jag nickar, men har inget mer substantiellt att säga, bara samma vaga känsla av något förlorat som gör sig påmint. Helst skulle jag vilja vara den som förklarar saker för dig, den som minns och kan sätta allt i sitt rätta sammanhang. I en återkommande dröm jag har sitter vi tillsammans under stjärnorna. Du har ställt en fråga. Den är komplicerad: en fråga av den sort som tvingar den svarande att för en stund ställa sig vid sidan av världen och föra samman vitt skilda skeenden och företeelser i ett försök att gestalta de stora linjerna. Jag inleder en mening – jo, du förstår, i själva verket är det så att – men vaknar alltid innan jag hunnit formulera svaret. Det tunna lakanet har snott sig runt kroppen, jag är genomblöt; det är som om jag var fångad av en spindel och svetten ett förlamande nervgift på väg in i porerna.

* * *

Vi går längre in i skogen. Någonstans härinne finns en glänta, så mycket har vi förstått av de anteckningar som vi har funnit: en försänkning där marken alltid har varit fuktigare, växtligheten tätare. I dess botten ett vattendrag. Anteckningsboken berättar hur det om våarna drog till sig smältvattnet och blev till en tjärn, om hur den sedan aldrig torrlades helt, inte ens under de hetaste värmeböljor. Nu söker vi oss dit och hoppas att där fortfarande finns vatten.

Gården har hittills varit vår räddning. Det är brunnens förtjänst. En tidigare ägare lät borra den i slutet av förra seklet, det vet vi nu. När vi bröt loss panelen i hallen fann vi fotografierna instoppade därunder, noga daterade. Män i arbetskläder

står uppradade bredvid borrhustrutningen, man ser att bilden tagits under en paus i arbetet, de har svett-blanka pannor och smutsiga overaller, några av dem ler. På ett annat fotografi syns själva utrustningen. Borren är av ett märkligt slag som jag aldrig har sett tidigare. Den är rektangulär och står på ett underrede med breda larvband. Borrhuvudet sänks ned i ena änden, ytterst på en väldig pumpstång. Hela anordningen är minst fyra gånger så hög som den man som står bredvid den på fotografiet. Ur avgasröret stiger en tjock rökpelare.

Det måste ha varit dyrt att anlägga brunnen på det viset, men det lönade sig. Man nådde djupt, det märkte vi omedelbart. Sjön och åarna fann vi uttorkade, de andra brunnarna i grannskapet stod sinade. Med den här brunnen var det annorlunda. Man kan enkelt föreställa sig händelseförloppet: hur grannarna tvingades ge upp, den ena efter den andra, hur flyttlassen gick. Hade det gjort gårdens dåvarande ägare något? Vid det laget hade kanske grannsämjan slutligen spelat ut sin roll. Alla hade nog med sitt, med de sina. Man brukar säga att alla i sista hand dör ensamma. Det visade sig gälla också för överlevandet, åtminstone var det så för oss. Efter att det hade skett krympte synkretsen: vi såg bara dem som var oss närmast. Man kan tycka att det är sorgligt, man kan ärligt talat tycka att det är en hel massa saker, men vad spelar det för roll? Det är som det är, som det var tvunget att vara. Kanske var det annorlunda för dem som en gång lämnade den här platsen, men det tror jag ärligt talat inte.

* * *

Vi hittade aldrig till gläntan med den fuktmättade botten. Ingen tjärn, inget vatten. Vi anade att det skulle vara så, att vi skulle gå i tystnaden mellan träden och förgäves leta efter riktmärkena. Osäkerheten kröp i oss: hade den ens någonsin funnits? Vi hade några blyertsanteckningar att gå på, det var allt. Efter några timmar började vattnet i våra flaskor ta slut. Då vände vi tillbaka hem. Det gör inget, sa vi, trots att vi båda två hade noterat hur pumpen på sistone börjat gurgla och hur munstycket inte längre släppte vattnet ifrån sig i en jämn ström, utan liksom stötvis och hostande. Vi klarar oss, sa vi. Visst gör vi?

* * *

Jag tänker ofta på hur vi skulle kunna förstå det, hur det som började som osynligt kunde expandera så hejdlöst, bli så synligt. Det skedde först långsamt, sedan snabbare. Alltid obevekligt. Vi var barn då, hade bara helt nyligen funnit språket och börjat förstå att världen var mer än det omedelbart närvarande. Ändå uppfattade vi brottstycken av händelseförloppet, fragment av varningar uppsnapade från tidningssidorna och skärmarna: kartor som visade uttorkade landområden och flyktvägar, diagram som kartlade temperaturkurvans stigning; rapporter från de nödlidande platserna. Man talade alltid om det som något som hände oss, med vårt och på grund av vad vi begärde och hur vi valde att leva. Samtidigt skedde det långt bortanför vårt synfält. Nu finns det inte längre något synfält som inte domineras av detta. Ingen varnar längre, för det man varnade för har redan hänt.

Vi lever i den världen nu, i den här världen. Jag förstår så klart att den inte alltid har varit så här, att den blev det, och att det finns ett samband mellan oss och denna förvandling. Jag tror att jag skulle kunna minnas det. Kanske om jag lade händerna på de rätta tingen eller stod på den rätta platsen, om jag lyftes ovanför, som av en vind, och fick allt förklarad genom perspektivförskjutningen. Istället för detta famlande – en förklaring, ett landskap om någon målade det så. Kan man förvänta sig det? Kommer någon ha den möjligheten?

Vi måste vara övertygade, säger du när vi diskuterar saken efter middagen. Vi måste tro att det är så, att vi åtminstone inte försvinner spårlöst. Man kommer tids nog att finna våra lämningar och kunna lägga dem bredvid allt annat. Först då kommer det att vara möjligt att förstå. Jag tror att du har rätt. En dag kommer man att kunna reda ut allt det som vi nu inte kan få någon ordning på. Det är därför jag skriver, i hopp om framtiden och för att göra våra liv tillgängliga för dem som då ska formulera svaren.

* * *

Kanske kan också fotoalbumet vara till hjälp. Vi hittade det när vi precis hade kommit hit ut, kvarglömt i ett av rummen på övervåningen.

En del fotografier saknas. Gallringen har till synes skett slumpmässigt, men förmodligen, det enades vi om, har någon metodiskt avlägsnat de mest betydelsefulla bilderna. Att det skett under tidspress tycks också troligt. På flera ställen är albumsidorna sönderrivna.

Fotografierna som blev kvar har inte lämnats för att de förlorat sitt värde. Urvalet tvingades fram av omständigheter som låg utanför den väljandes kontroll. Skillnaden är viktig, påpekade du när vi just funnit albumet och stod böjda över det vid köksbordet. Någon bemödade sig om att avbilda just dessa scener, någon ville bevara dem som spår och försökte ladda minnet med just detta innehåll. De bar dem förmodligen med sig långt efter det att de lämnat albumet bakom sig.

Jag har suttit med det framför mig varje kväll de senaste veckorna, bläddrat och försökt hitta ledtrådar. Inga svar har ännu visat sig, trots att jag har organiserat fotografierna på alla sätt jag kan komma på. Några namn finns inte i albumet, inga datum, inga platsnamn. Vi har bara bilderna, bilderna och vårt sätt att se på dem. På ett av fotografierna står två pojkar uppställda framför ytterdörren till ett hus. Det är morgon och sensommar, det ser man på ljuset, och de har ryggsäckar på sig och kläder som tycks nya. Vi ser oss själva speglas i deras kisande blickar, i hur de är på väg ut i en värld som är stor och ny för dem, så annorlunda än allt de tidigare erfarit. På ett annat foto har mörkret fallit. En familj sitter runt ett blått utebord av trä. Lackfärgen på bordsskivan flagnar och fotogenlyktan gör konturerna mjuka och färgerna varma. De har ätit, nu väntar de. På vad? På inget särskilt. Det var då ännu den tid då väntan kunde betyda allt möjligt, då det fanns ett värde i det tomrum som bredde ut sig mellan två punkter, mättade av mening.

En av dessa kvällar minns jag plötsligt en textrad: En civilisation som dör har ingen användning för sin historia. Så är det för oss nu. Det är ett märkligt tillstånd, på ett sätt är vi fria från vårt förflutna, sam-

tidigt hjälplöst bundna till det. Kronologin bleknar och blir allt svårare att se. Fortfarande finns stunder då den flimrar till, och då minns vi, ryckvis och utan sammanhang. Scenerna liknar fotografierna i albumet: snön och äppelträden; värmen från ljusen då vintern var som djupast; famnarna med ved och snöslevens frusna handtag. Historien klarar vi oss kanske utan, men inte dessa brottstycken av förlo-rad tid. Vi behöver dem, jag är övertygad om det, trots att vi ibland får för oss att det inte är så, även då de sedan länge tappat sin koppling till verkligheten omkring oss. Knappt något finns kvar av världen som den brukade vara. Är vi de sista som minns det, som kan glömma och påminnas och glömma igen?

* * *

Inatt drömde jag att vi gick längs en järnvägsbro över en torrlagd flod. Det var sen eftermiddag, snart middagstid. Vi stannade och du stekte vildlök på spritköket mellan de övergivna tågsätten. Trollsländor for genom luften. De bet oss och vi slog efter dem. Det berörde dem inte. Möjligheten att nå fukten inuti våra kroppar hade dövat alla andra impulser. Till slut ledsnade vi och sökte skydd inne i en av vagnarna. Vi hängde presenningen för dörrhålet och åt under tystnad, sittandes på varsitt säte. Utanför fortsatte det, utan uppehåll. Vi kunde inte se det, det var för mörkt, men vi visste att det var så.

När jag vaknade hade du redan gått upp. Madrasen i ditt hörn av rummet var tom, lakonet låg hoptrasslat. Vi packar nu. Det sista jag kommer att göra är att vika ihop dessa pappersark och skjuta in dem bakom panelen i hallen. Jag ska skriva våra namn med blyerts på stocken därunder, pennan är tjock, en sådan som snickare hade, som man väsar med kniv, och noga spika fast panelstycket igen. Sedan går vi.

GUSTAF JOHANSSON